

OAMENI ȘI FAPTE ÎN VIAȚA PĂDURILOR DIN BUCOVINA (I)

Dr. ing. Radu Ichim
Câmpulung Moldovenesc

O contribuție importantă la gospodărirea superioară a pădurilor din Bucovina au adus-o numeroși silvicultori de prestigiu care și-au desfășurat aici activitatea cu rezultate remarcabile. Și unii naturaliști și biologi și-au adus contribuția în această direcție. Ne facem o datorie de onoare în a-i prezenta, în cele ce urmează, pe unii dintre ei, astfel ca activitatea lor să constituie pentru silvicultorii din această parte a țării un exemplu de urmat, de abnegație și dăruire "în slujba pădurilor din Bucovina".

Incepem mai întâi cu **ing. J. Opletal**, care a proiectat și executat întreaga rețea de instalații de transport forestiere între anii 1890-1910, aceste lucrări constituind în acele timpuri o mare performanță tehnică, nu numai pe plan european, dar și mondial. Construirea acelei rețele moderne de transport a constituit o etapă foarte importantă în viața pădurilor din Bucovina, permițând trecerea de la o gospodărire primitivă la una modernă și făcând în același timp posibilă descentralizarea exploatărilor excesiv de concentrate în zona colinară și de șes, deplasându-le și spre zona montană. Munca la pădure a devenit posibilă acum în tot timpul anului, atât vara, cât și iarna. S-a trecut de la concentrarea tăierilor la dispersarea lor în cuprinsul pădurilor și la micșorarea lor ca întindere.

După cum arată Opletal (1913), numai în decurs de un deceniu, influența instalațiilor de transport asupra mărimii și așezării parchetelor în teren a fost de necrezut. În locul unor parchete de 500-1000 ha, care cuprindeau câte o vale întregă, suprafața acestora s-a redus la 15-25 ha.

Avantajele acestei descentralizări au fost multiple :

- mărimea, forma și așezarea în teren a parchetelor s-a schimbat în bine;
- s-a promovat regenerarea naturală și s-au redus cheltuielile de creare arboretelor;
- s-a favorizat amestecul de specii și îndeosebi extinderea bradului, care a fost dezavantajat de tăierile rase pe mari suprafețe;
- valorificarea produselor accidentale care existau din abundență și a materialului lemnos rezultat din rărituri, diminuarea pericolului de incendii în păduri, au fost alte urmări pozitive ale acestei acțiuni.

Lucrările publicate (1906 și 1913) reflectă toată gândirea și concepția acestui mare specialist, nu numai în domeniul construcțiilor și instalațiilor de transport forestiere, dar și al gospodăririi superioare a acestor păduri. El își dă seama de influența acestora pentru gospodărirea rațională a pădurilor din Bucovina și arată că "*regenerarea, îngrijirea și exploatarea acestora stau în strânsă legătură cu dezvoltarea mijloacelor de transport*". A întrevăzut urmările tăierilor rase pe mari suprafețe, care se practicau atunci și „*pe care se vor instala monoculturi echienizate, îndeosebi în zona molidului*". Dacă înainte de construirea rețelei de drumuri și instalații de transport în păduri se extrăgeau numai arborii cei mai frumoși de rășinoase, cu diametrul la 1,30 m mai mare de 25 cm, respectiv 18 cm într-o altă etapă, după aceea în parchete nu mai rămânea decât lemnul cu diametrul mai mic de 12 cm, lemnul depreciat și crăcile. Față de înfățișarea jalnică dinainte a exploatărilor, acestea aveau acum un aspect cu totul deosebit. Unele fotografii incluse în lucrările sale prezintă o mare importanță pentru istoriografia pădurilor din Bucovina,

cât și pentru acest colt de țară în care se văd adevărații constructori, țăranii români, în frumosul port național, lucrând la noile drumuri și șosele. Alte fotografii cu arborete, arată cu claritate pădurile virgine care erau pe atunci în Bucovina, structurile spre care noi astăzi râvnim așa de mult, dar din care nu au mai rămas decât foarte puține modele, printre care Codrul secular Slătioara este cel mai reprezentativ. Pentru realizările sale deosebite în acest domeniu, a fost decorat la timpul său - înainte de primul război mondial - cu ordinul Steaua României.

Ing. F. Czech, a fost altă personalitate remarcabilă, care timp de aproape 56 ani a lucrat numai la amenajarea pădurilor (Gh. Spătaru, 1980). A condus vestita secție de amenajare a pădurilor din Bucovina, îndrumând și coordonând această activitate. Cunoștea nu numai pădurile, ci și arborii cei mai reprezentativi din ele (ca specie, dimensiuni etc.), remarcând imediat lipsa lor cu ocazia descrierilor parcelare pe care le făcea în cadrul lucrărilor de amenajare. A trecut în timpul vieții sale cel puțin de 4-5 ori prin fiecare arboret. A fost un mare amenajist, a scris și publicat diferite lucrări în revistele de specialitate (1931, 1938, 1943, 1944), toate bazate pe observații din teren și pe o experiență îndelungată.

A fost împotriva tăierilor rase, care defavorizează, după cum afirmă el, regenerarea naturală, duc la degradarea solului și la apariția formațiilor torențiale etc. Recomandă *"a se păstra cu sfințenie percepțiile amenajamentelor în vigoare"*, căci în caz contrar s-ar comite o mare greșală care *"nu va rămâne nepedepstă de natură, iar cei care vor suferi aparțin generațiilor viitoare, cari încă nu s'au născut și n'au greșit cu nimic"*. În continuare spune: *"ca silvicultor convins, ce aparțin altei generații, vă sfătuiesc : conservați pădurile și țineți seama de principiile clasice ale amenajamentelor, bazate pe cultura și necesitățile de regenerare ale arboretelor"*.

După cum arată Opletal (1913) lui F. Czech îi revine meritul de a fi participat prin anii 1899 - 1908 la descentralizarea exploatărilor din Bucovina, cu care prilej a acționat în mod reformator. S-a opus cu hotărâre exploatării pădurilor din Codrul

secular Slătioara, a urmărit respectarea cu strictețe a amenajamentelor în vigoare, respectarea posibilităților, igiena și ordinea în pădure, aplicarea planurilor decenale de împăduriri și exploatare, regenerarea naturală, aplicarea tratamentelor etc.

Analizând amenajamentele mai vechi ale pădurilor din Bucovina care constituie un izvor nesecat de date asupra gospodăririi acestor păduri, se constată principiile de bază de care F. Czech s-a călăuzit în elaborarea lor și care au fost : crearea de arborete amestecate, promovarea regenerării naturale, dispersarea și diminuarea suprafeței parchetelor, mersul normal al tăierilor și respectarea direcției acestora etc. Aceste principii sunt și azi și vor fi și în viitor perfect valabile pentru gospodărirea acestor păduri.

S-a stins din viață la vârsta de 80 ani, după ce timp de peste o jumătate de secol a fost un adevărat stâlp al acestor păduri.

Ultima campanie de amenajare, după cum ne relatează renumitul cartograf al Secției de amenajare a pădurilor din Bucovina, Gh. Spătaru (1980), a făcut-o în anul 1943, la vârsta de 77 ani și în al 55-lea an de serviciu.

Dr. ing. E. Guzman, va rămâne în istoriografia pădurilor din Bucovina prin lucrarea sa (1901), scrisă în colaborare cu alți specialiști și în care este prezentată toată evoluția gospodăririi acestor păduri de la început și până în anul 1900. A mai publicat în Revista Pădurilor (1923) articolul *"Transportul lemnelor pe apă și uscat"*, în care analizează situația drumurilor și instalațiilor de transport existente în pădurile din Bucovina, relatându-ne faptul că bazele dezvoltării pădurilor din această regiune au fost puse de Julius Krutter între anii 1888 - 1898, având ca excelent colaborator pe inginerul Josef Opletal. Are marele merit, de a fi introdus și generalizat construirea drumurilor de iarnă în pădurile Fondului între anii 1900 și 1910 (Gârbu, 1934). În lungime totală de peste 600 km, aceste drumuri se racordau la cele principale și erau un fel de instalații de transport secundare, cu caracter de permanență.

"Ca recunoaștere a exemplarei sale activități pentru trecerea de la o exploatare extensivă de păduri la una intensivă, pentru facerea accesibilă a unor ținuturi păduroase",

BUCOVINA FORESTIERĂ

Școala superioară de silvicultură de la Viena i-a conferit lui E. Guzman, titlul de "*doctor onorific*", la 18 martie 1922 (P. Antonescu, 1925).

Ing. H. Pychelmayer, după F. Czech, a fost un amenajist de mare valoare care a întocmit și amenajat multe din pădurile Bucovinei, scriind și publicând numeroase articole în diferite reviste de specialitate (1934, 1939). Contribuția sa cea mai valoroasă după aprecierea noastră - în afară de amenajamentele întocmite - ar fi aceea care privește "*Lucrările pregătitoare și lucrările de teren pentru întocmirea unui amenajament după sistemul ce se aplică la fondul religios bucovinean și observațiile făcute cu ocazia descrierii parcelare*" din 1934, care merită a fi cunoscută de cei care lucrează în amenajarea pădurilor. Este un fel de îndrumător practic pentru aceste lucrări, bazat pe o bogată practică și experiență în acest domeniu. A desfășurat și o activitate redacțională, fiind casier al publicației "*Codrii Bucovinei*".

Ing. A. Gutenberg, împreună cu un grup de mari silvicultori austrieci, a efectuat o excursie de studii în zilele de 13 - 21 iulie 1897 prin pădurile din Bucovina, la invitația Administrației Fondului Bisericesc. Discuțiile purtate pe teren cu această ocazie de acești mari specialiști au fost relatate de A. Gutenberg în lucrarea sa din anul 1897 și care sunt de deosebit interes în cunoașterea stării pădurilor din Bucovina de la sfârșitul sec. XIX. precum și măsurile de gospodărire preconizate.

Intre propunerile care s-au făcut atunci a fost și aceea a construirii unor rețele de drumuri și instalații de transport care să permită gospodărirea superioară a acestor păduri. Acest lucru s-a pus în aplicare în anii care au urmat și care au ridicat gospodărirea pădurilor din această zonă la cel mai înalt nivel din Europa.

Ing. St. Gârbu, continuator al operei lui Zachar A., Guzman E. ș.a (1901), rămâne în istoriografia pădurilor din Bucovina prin remarcabila sa lucrare "*Monografia Fondului Bisericesc Ortodox Român din Bucovina*", elaborată în 1934, în care analizează pe bază de date concrete evoluția gospodăririi acestor păduri până în anul 1934. Deși nu a văzut lumina tiparului, fiind numai în manuscris, **Anul III, nr. 1/1995**

este o lucrare de referință pentru oricine vrea să cunoască trecutul acestor păduri. Despre gospodărirea superioară a pădurilor de aici stăpunea : "*în decurs de numai 3 decenii bătrânii codri seculari din Bucovina în care domneau numai cerbul maiestuos și ursul sălbatec, s'au văzut ca prin farmec transformați în păduri amenajate după principiile amenajamentului celui mai nou, înzestrate cu linii somiere, parcelare, poteci, drumuri, căi ferate, telefon, clădiri, asemenea pădurilor din vestul european*". Parafrazând pe E. Guzman, care trecând prin pădurile Ocolului silvic Putna se întrebă: „*Ce ar spune oare voevozii de mult adormiți, dacă s'ar scula ei din criptele lor ? Dacă ar vedea cum uriașele trupuri ale brazilor și fagilor crescute în zilele lor . . . cad jertfă lucrătorilor din pădure . . . cum butuci uriași sunt duși ca niște jucării la fereștrău pe calea ferată mânată de calul vapor*". St. Gârbu (1936), dându-și seama că străinii erau aceia care dețineau fabricile și jefuiau aceste păduri, se exprimă astfel : "*Ce ar fi spus oare vechii voevozi dacă sculându-se din criptele lor ar fi văzut atât de înstrăinat acel loc, pe care cu sângele lor și al supușilor lor I-au apărât și ocrotit prin secole*".

Despre sarcinile de viitor ale silvicultorilor de aici stăpunea : „*Este o datorie și o obligațiune de conștiință profesională de silvicultor nu numai să păstrăm acest scump și minunat patrimoniu forestier la înălțimea la care I-au adus înaintașii noștri, ci să mergem și noi mai departe, cu un pas înainte pe calea progresului*".

Ing. Ilie Dan, a lucrat la Ocolul silvic Frasin, în administrația centrală, cât și în amenajări. Printre lucrările mai valoroase pe care le-a întocmit, remarcăm pe aceea care se referă la problema regenerărilor naturale și artificiale a pădurilor din Bucovina (1935). El constată că, în această zonă, atât regenerarea naturală, cât și cea artificială, au fost folosite cu bune rezultate aproape jumătate de secol, ele completându-se una pe alta. Chiar și în condițiile din Bucovina, oricât de conștiincios s-ar lucra, rar va fi cazul când să nu fie necesară și regenerarea artificială. În zona amestecurilor de rășinoase cu fag preconizează ca interesele exploatării să fie subordonate celor ale regenerării arboretelor,

iar tăierea definitivă să se facă numai atunci când regenerarea naturală este realizată, momentul aplicării acesteia să fie lăsat la aprecierea silvicultorului. Scoaterea lemnului la ultima tăiere să se facă pe cât posibil pe zăpadă. Constată că: *"Proporția între cele două moduri de regenerare variază altitudinal de la zona amestecurilor, unde predomină regenerarea naturală, spre zona molidișurilor pure, unde prevalează regenerările artificiale"*. A întrevăzut importanța fagului (1931) pentru pădurile din această regiune prin faptul că: *„Ne aduce servicii prețioase, făcând aceste arborete mult mai rezistente contra vânturilor, ameliorând solul cu frunzișul său"*. A întrevăzut problema lemnului de foc în pădurile din Bucovina (1943) și a tras un semnal de alarmă preconizând a se căuta alte surse de energie ca petrolul, cărbunele etc. - idei care azi sunt de mare actualitate și frământă toată omenirea. A combătut risipa cu lemnul de foc, îndeosebi de fag, care se făcea încă pe atunci. De asemenea, a militat pentru buna gospodărire a vânatului în Bucovina (1933). A fost administratorul pădurilor fondului din Bucovina înainte și după cel de-al doilea război mondial.

Ing. J. Bohm, a fost o figură aparte, a lucrat ca inginer atașat și șef de ocol în aceste păduri din anul 1898 și până în 1944, în administrația centrală și mai mult la ocoalele silvice Putna, Marginea și Cârlibaba. A fost îndrăgostit de pădurile și sălbăticiunile din Bucovina. Vânător remarcabil și pasionat, și-a expus toate gândurile și amintirile despre viața petrecută în Bucovina timp de aproape o jumătate de secol într-o lucrare foarte interesantă : *"In den Karpafen zu Hause"* (*Acasă în Carpați*) apărută în anul 1966 și în care vorbește de locurile și oamenii de aici, despre vânatul și pădurile din Bucovina. Această carte constituie, după aprecierea noastră, o bună propagandă despre frumusețile și oamenii acestor meleaguri și prezintă o importanță deosebită pentru istoriografia acestor păduri.

Ing. J. Frohlich, nu a lucrat în administrația pădurilor din Bucovina, dar în deplasările făcute prin aceste păduri a efectuat o serie de observații și investigații care au fost apoi consemnate în lucrarea sa capitală

„Urwid Praxis" (1954), adică *"Pădurile virgine"*, de o importanță deosebită pentru cunoașterea trecutului acestor păduri. Intre altele, în această carte el analizează caracteristicile pădurilor virgine din Carpați, speciile care intră în compoziția lor, metodele de gospodărire aplicate în trecut, greșelile comise și învățămintele care se desprind pentru viitor.

Consideră că tăierile rase pe mari suprafețe au contribuit la dispariția bradului, la izgonirea celor două specii principale (bradul și fagul), iar ca "leac universal" în urma tăierilor rase s-au aplicat plantațiile pure cu molid. *„Cândva, acest mod de gospodărire"*, spunea J. Frohlich, *"se va răzbuna amar de tot"* și cu regret remarcă faptul că în multe locuri încă această *"molidomanie nefericită"* nu s-a potolit încă și al cărei sfârșit nu se poate vedea. *"Mania molidului s-a revărsat ca o lavă în toată Europa până la Dunăre"*, spune J. Frohlich. Aceste adevăruri sunt foarte valabile și azi, din păcate însă nu se ține seamă de ele și se mai perseverează în greșeli. Nu cunoaștem o altă carte de acest gen în literatura noastră de specialitate.

Dr. Marcu Orest, renumit biolog, s-a ocupat în lucrările sale (1927-1931) de dăunătorii biotici și abiotici ai pădurilor din Bucovina, publicând diferite articole în reviste de specialitate. A ținut trează în atenția silvicultorilor de aici ideea protecției acestor păduri, a măsurilor de prevenire și combatere care se impun.

Interesante sunt recomandările pe care le face (1928) pentru prevenirea daunelor cauzate de vânt : *"păduri amestecate ... suprafețe mai mici cu copaci de aceeași vârstă"* și *"lăsarea de distanțe mai mari între copaci de timpuriu, când sunt încă tineri, pentru a-i deprinde cu vântul"* etc. În continuare, spune : *"la fel trebuie privită și cheștiunea catastrofelor provocate pe ici colo de zăpadă"*. O altă concluzie a sa este aceea că *"Monocultura este cauza tuturor catastrofelor din pădure ..."* Cele mai recente cercetări efectuate nu numai la noi, dar și în alte țări, confirmă întrutotul ceea ce a spus el cu aproape o jumătate de secol în urmă. Aproape că nici în lucrările de specialitate pe care le-am consultat nu am găsit cu atâta claritate

exprimate aceste adevăruri științifice care privesc viața pădurilor din Bucovina.

Interesant este faptul că pentru combaterea insectelor dăunătoare pădurilor preconizează metoda biologică, în care scop el propune *"studiul cât mai amănunțit al paraziților și insectelor vătămătoare pădurilor noastre, cât și a hyperparaziților acestora pentru combaterea distrugătorilor și pe cale biologică, pe lângă cea mecanică și chimică, căci după cum insectele vătămătoare pot deveni distrugătorii uriașelor noastre păduri, tot astfel și paraziții constituiesc o armă foarte prețioasă în contra lor."* Sunt idei care abia în ultimii ani au început să fie studiate și cercetate.

Prof. dr. E. Botezat, mare naturalist și prieten al pădurilor din Bucovina, s-a remarcat prin studiile sale asupra cerbului carpatin (1915, 1922, 1923, 1943 etc.). A efectuat investigații și cercetări ecologice proprii și originale asupra cerbului din pădurile din Bucovina. A cercetat și studiat rasele și varietățile de cerb de aici, formarea coarnelor, potențialul cerbilor din pădurile Fondului și din Bucovina, gospodărirea fondurilor de vânătoare etc. Contribuții valoroase a adus în acest domeniu, care au fost apreciate nu numai în țară ci și peste hotare. În lucrarea sa *"Cultul pădurii și rezervațiunile naturale"* din 1935, face propuneri valoroase care și azi sunt actuale printre care : constituirea rezervațiunii Călimani - Dorna și Ineul cu Pietrosul (crestele și vârfurile) cu capră neagră, rezervarea de arbori bătrâni, pitorești și maiestoiși, înconjurarea orașelor cu cordon de boschete și păduri, trezirea dragostei și cultului pentru pădure etc.

Prof. M. Gușuleac de la Facultatea de Științe Cernăuți, personalitate proeminentă a științelor naturii din Bucovina, a militat neobosit pentru conservarea Codrului secular Slătioara și pentru constituirea acestei păduri într-o rezervație științifică naturală de mare valoare (1937). Remarcabile sunt cercetările sale geobotanice asupra pinului silvestru din Bucovina (1931).

Ing. F. Tresneak, prin lucrarea *"Starea și combaterea bostrichizilor în Ocolul silvic Iacobeni"* din anul 1919 a adus o contribuție semnificativă pentru cunoașterea

Anul III, nr. 1/1995

stării fitosanitare a pădurilor de molid de pe valea Bistriței în deceniul II al secolului nostru.

(va urma)